

Datum: 04-09-2025

Volgnummer: 2025-2026/01

Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media

Advies bij het ontwerp van Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP) 2025-2029

Mortel voor de bouwstenen van een kindvriendelijk beleid

Op vraag van Melissa Depraetere, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Wonen, Energie en Klimaat, Toerisme en Jeugd, analyseerde het Kinderrechtencommissariaat het ontwerp van Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP).

Het Jeugddecreet van 23 november 2023 bepaalt dat de Vlaamse Regering uiterlijk een jaar na het begin van elke regeerperiode een Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan voorlegt aan het Vlaams Parlement. Dat document ligt nu klaar.

We vinden het een zeer waardevol ontwerp geworden. Er zijn vier duidelijke focussen gelegd, en het geheel is domein overschrijdend. We vinden het sterk dat bij elke actie de link wordt gelegd naar slotbeschouwingen van het VN kinderrechtencomité over België, en aanbevelingen van andere internationale gremia. We herhalen ook onze pluim voor de aandacht die is gegaan naar participatie van kinderen en jongeren om dit ontwerp tot stand te laten komen.

We sommen in dit advies een aantal bedenkingen bij de geformuleerde acties op en geven suggesties gebaseerd op onze eigen klachtenwerking en op het directe participatietraject dat met jongeren werd gelopen naar aanleiding van dit ontwerp van JKP. De acties moeten de komende jaren verder uitgewerkt en uitgevoerd worden. Wij zullen ze met veel interesse mee opvolgen. Belangrijk is ook dat de nodige budgetten samengelegd worden. Daarover staat nu nog niets in het plan.

We benoemen het plan als goede mortel voor een samenhangend kinderrechtenbeleid. Het is echt een beleidsinstrument om mee uit te pakken en als de uitvoering hiervan slaagt is het echt iets om trots op te zijn.

Wel willen we waarschuwen. Het beleid heeft naast mortel ook stevige bouwstenen nodig. En mortel zal niet helpen als tegelijk bouwstenen worden uitgehold doordat structureel beleid tekortschiet. Zo zijn er een aantal grote uitdagingen, die misschien niet moeten worden opgelost vanuit het JKP, maar die wel mogelijk een deel van het kinderrechtengebouw doen wankelen. We denken aan:

- racisme en discriminatie in de brede leefwereld van kinderen, zowel on- als offline
- de schrijnende leefsituatie van kinderen zonder wettig verblijf, in afwachting van wettig verblijf of met een vluchtelingenstatus
- het wantrouwen tussen jongeren en politie
- wachtlijsten in de jeugdhulp en kinderpsychiatrie
- ongelijke kansen in het onderwijs
- capaciteitstekorten en lerarentekorten in het onderwijs

- onbetrouwbaar en voor sommigen te duur openbaar vervoer
- milieu- en klimaatproblemen
- specifieke noden van kinderen met een handicap die niet worden geledigd
- de wooncrisis

Er worden in het JKP vele bruggen uitgeworpen naar de lokale besturen. We blijven onze vraag herhalen om lokale besturen te ondersteunen, explicieter aan te spreken op hun verantwoordelijkheid om lokaal kinderrechten te realiseren en om dit te monitoren.

1. Bijzonder waardevol participatief traject

Het uitvoerig participatietraject om tot de gekozen prioriteiten te komen, benoemden we in een vorig advies¹ al als zeer positief. In de periode van de voorbije maanden werden de prioritaire doelstellingen verder uitgediept in werkgroepen met experts: met aanspreekpunten uit de administraties, actoren uit het jeugdwerk en het brede middenveld, lokale besturen en onderzoekers.

Voor alle beleid dat raakt aan de levens van kinderen en jongeren, geldt volgens het Kinderrechtenverdrag, dat ze daar zelf bij betrokken moeten worden en dat met hun mening en ervaringen rekening gehouden moet worden. **In de verdere uitwerking van het plan werden ook kinderen en jongeren zelf betrokken.**

Dit traject is echt iets om trots op te zijn. We vinden het heel sterk dat het participatieve traject met jongeren specifiek gefocust heeft op groepen jongeren die vaak in participatiemomenten minder of bijna nooit aan bod komen, en groepen die een bijzondere kwetsbaarheid hebben.

De bijlage bij het JKP, die een grondig inzicht geeft in de gebruikte methodologie, is interessant, maar de inhoudelijke samenvatting van wat jongeren hebben gezegd is eerder summier. Het zou interessant zijn de ongetwijfeld rijke data die hieruit zijn voortgekomen verder te ontsluiten.

Het is duidelijk dat er in het plan rekening is gehouden met dingen die naar boven kwamen in het participatietraject, er wordt verschillende keren naar verwezen. Anderzijds zijn er door de kinderen en jongeren ook wel een aantal zaken aangehaald, die het plan niet heeft geïncorporeerd². We sommen er een aantal op:

Werk ook aan bewustzijn over discriminatie en racisme op school

Verschillende jongeren waren van mening dat er op school en in het onderwijs te weinig bewustzijn is rond discriminatie en racisme en een gebrek aan kennis over hoe ze moeten omgaan met diversiteit

In de meldingen die het Kinderrechtencommissariaat krijgt, komt dit onderwerp ook geregeld ter sprake. Discriminatie en racisme laten diepe sporen na bij kinderen. Niet alleen expliciet racisme, maar evengoed de opeenstapeling van micro-agressies in alledaagse interacties, zoals opmerkingen over hun afkomst, naam of uiterlijk. Uit de scholierenbevraging van de Scholierenkoepel blijkt dat bijna 1 op de 5 scholieren (18%) ooit zelf al racisme heeft ervaren op school, en dit aantal stijgt tot bijna de helft voor scholieren met ouders die een niet-Europese nationaliteit hebben (49%). Daarnaast geeft de helft van de bevraagde scholieren (47%) aan dat ze al eens getuige zijn geweest van racisme op school. Racisme is

¹ <https://www.kinderrechten.be/advies/advies-bij-de-prioritaire-doelstellingen-voor-het-jeugd-en-kinderrechtenbeleidsplan-2025>

² We verwijzen in dit advies geregeld naar bevindingen die letterlijk uit de bijlage "directe participatie" bij het JKP komen. Dit biedt een enorme rijkdom en maakt het ook mogelijk de acties binnen het JKP af te toetsen aan wat kinderen en jongeren zelf als behoeften naar voor schuiven. We markeren quotes uit deze bijlage altijd in het blauwgroen, met een verticale lijn aan de linkerkant.

dus een veel voorkomende vorm van geweld, met zware impact op de mentale gezondheid van de slachtoffers. Wetende dat meer dan 1 op 4 minderjarigen in Vlaanderen een niet-EU achtergrond hebben, vinden we het dan ook opmerkelijk dat dit binnen een prioriteit als “goed in je vel” niet explicieter wordt benoemd. Er wordt een link naar het Geïntegreerd Actieplan Horizontaal Integratiebeleid gelegd, maar daarvan zijn de concrete acties nog niet bekendgemaakt en er wordt enkel verwezen naar racismebestrijding binnen het jeugdwerk. Voor ons krijgt dit issue niet genoeg aandacht in het JKP. Zeker als je weet dat racisme door kinderen en jongeren die er zelf mee te maken krijgen ook onbesproken blijft, omdat wie er regelmatig mee te maken krijgt, het als normaal gaat beschouwen.

Ook het uitsluiten van meisjes met een hoofddoek binnen sommige onderwijsinstellingen, is een onderwerp dat vaak door jongeren wordt aangegeven als problematisch. We betreuren dat door dit soort drempels kansen binnen het onderwijs verloren gaan.

Er werd verwezen naar het hoofddoekenverbod en dat sommige jongeren hierdoor geen vrije schoolkeuze hebben en kansen ontlopen. Jongeren voelen zich hierdoor niet erkend. Een jongere vond het hoofddoekenverbod geen neutrale maatregel maar een teken van uitsluiting.

Geef meer aandacht aan jongeren die in vluchtelingenopvang verblijven

Jongeren in de opvang voor niet-begeleide vluchtelingen wezen op de beperkte ruimte voor vrije tijd en ontspanning binnen en buiten het opvangcentrum.

Ongeveer één op de drie bewoners in asielcentra is minderjarig. Recent onderzoek door Fournier en andere³ over kind zijn in een asielcentrum in België, toont hoe groot de nood is aan een meer kindvriendelijke aanpak in het asielbeleid en de opvang. Dan gaat het ook over vrije tijd, onderwijs en participatie van de kinderen die er verblijven. Dat zijn Vlaamse bevoegdheden. We vinden dat onvoldoende actie wordt geformuleerd om aan de noden van kinderen in deze context tegemoet te komen. Het Kinderrechtenverdrag stelt duidelijk in artikel 2 (non-discriminatie) dat staten de rechten van het verdrag moeten respecteren en waarborgen voor ieder kind binnen hun rechtsmacht, zonder onderscheid (zoals nationaliteit, verblijfsstatus, afkomst, religie, enz.).

Werk actief verder aan toenadering tussen jongeren en politie

Jongeren voelen zich [door patrouillerende politie] geïsoleerd wanneer ze zich in de openbare ruimte begeven. Er is een negatieve perceptie langs beide kanten. Enkele jongeren wezen op de nood aan initiatieven om het wederzijds begrip tussen jongeren en politie te bevorderen, zoals gemengde sportinitiatieven of jeugdinspecteurs in de wijk.

We vragen al jaren om lijnen en sensibilisering voor politieagenten bij interventies waarbij minderjarigen betrokken zijn. Dit moet de spanning en het wantrouwen tussen jongeren en politie verminderen. Projecten als “Zo geflikt” van Uit De Marge zijn een goed voorbeeld, maar zouden moeten worden opgeschaald en breed uitgerold en hun weg vinden naar de opleidingen van politieagenten.

Hou de participatieve manier van werken aan

Bij de opmaak van het plan en de keuze van de prioriteiten werd weldegelijk participatief aan de slag gegaan. We zien ook dat participatie effectief een rode draad is doorheen de geformuleerde acties: rond digitale leefwereld, klimaat, transitie naar volwassenheid en de versterking van jeugdraden

³ Fournier e.a. (2022) Kind zijn in een asielcentrum. 196p. ACCO. <https://kcgezinswetenschappen.odisee.be/kind-zijn-in-een-asielcentrum>

bijvoorbeeld. Het is nu zaak van in de verdere uitwerking en uitvoering van de acties het participatief traject aan te houden en ook kinderen en jongeren te betrekken in de uitvoering en evaluatie.

2. Samenhangend plan voor de versterking van kinderrechten in Vlaanderen

In ons advies van 18 maart 2025 uitten we de hoop dat in de verdere uitwerking van het plan zou blijken dat er een strakke samenhang zou zijn tussen doelstellingen en acties en acties onderling, zodat het om een echt samenhangend strategisch geheel zou gaan, dat ambitieus is en waar de hele Vlaamse Regering zich duidelijk in engageert.

Het JKP is een instrument geworden dat matuur is qua uitgangspunten, methodieken en randvoorwaarden. Er wordt veel verwezen naar het participatietraject, en ook naar recent onderzoek. De nadruk op netwerken, methodieken verzamelen en ontsluiten, projectoproepen rond specifieke thema's, sensibiliseringsacties, onderzoek, experimenteer ruimte, het betrekken van lokale besturen enz. maken dit plan een veelzijdig beleidsinstrument. We vinden het ook sterk dat de acties expliciet linken leggen naar de slotbeschouwingen van het VN kinderrechtencomité over België, en aanbevelingen van andere internationale gremia.

3. Middelen moeten nog worden toegekend, acties verder geconcretiseerd en resultaatsindicatoren ontbreken

De budgetten voor de verschillende acties werden nog niet bepaald. Een deel wordt voorzien door de minister van Jeugd als coördinerend minister, maar verder zijn ze de verantwoordelijkheid van de respectievelijk betrokken vakministers en moeten ze jaarlijks worden geconcretiseerd. We vragen dat er genoeg middelen beleidsdomeinoverschrijdend gebundeld worden.

In het algemeen geven de acties al iets meer richting aan hoe de prioriteiten zullen worden ingevuld, maar niet meer dan dat. Het plan claimt dat de doelstellingen en acties specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden zijn geformuleerd, maar in realiteit zien we niet hoe de acties zoals ze tot nu toe geformuleerd werden echt kunnen gemonitord worden. Ze zijn nog erg breed geformuleerd en nog niet geconcretiseerd tot een niveau waarop je de doelstellingen echt meetbaar krijgt volgens de SMART-methode. Effectief, dit is ook niet altijd nodig, mogelijk of wenselijk. Voor een aantal acties binnen het JKP zal voor het eerst gewerkt worden met een impactmeting. Dit is een interessant experiment en we kijken uit naar de resultaten van dit proces. Maar **het decreet vraagt wel resultaatsindicatoren in het JKP, en die zijn nog niet opgenomen.**

De verschillende acties kregen wel al een zekere timing mee, wat het mogelijk maakt de voortgang van het plan te bevragen en op te volgen. En cours de route zal pas duidelijk worden op welke manier en met welke budgetten de verschillende acties effectief worden aangepakt.

4. Linken met andere plannen permanente opdracht

Er worden in het JKP linken met andere transversale plannen gelegd. Maar gezien de meeste van deze plannen nog in ontwerpfase zijn en sommige zelfs nog helemaal vorm moeten krijgen, is dit niet evident. Binnen de prioriteit goed in je vel, wordt wel kort de link gelegd met het Actieplan ter Bestrijding van Gendergerelateerd Geweld en het Actieplan Digitale en Mediawijsheid – een plan dat er nog niet is. De actie rond het vrijwillig engagement verwijst naar Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAPA), Geïntegreerd Actieplan Horizontaal Integratiebeleid (GAHI) en Horizontaal gelijkekansenbeleidsplan. De acties binnen de prioriteit “Samenleven in diversiteit” linken naar vier andere actieplannen. **We zagen helaas geen links met federale plannen.**

Vlaams Actieplan Armoede moet kinderarmoede structureel aanpakken

Het VAPA wordt binnenkort ook ter goedkeuring voorgelegd aan het Vlaams parlement. We hebben nog geen zicht op de acties die hierin zijn opgenomen. In verschillende acties binnen het JKP wordt terecht verwezen naar de doelgroep van kinderen in armoede. Maar zoals kinderen in het participatietraject zelf aangaven moet armoede ook structureel worden aangepakt. Samen met hen kijken we uit naar een effectief plan om (kinder)armoede in Vlaanderen aan te pakken.

“Beste Melissa, na een fijne workshop, ben ik het eens met de volgende doelstelling: verbeter de toegankelijkheid van basisvoorzieningen zoals huisvesting, zorg en onderwijs. Wij danken u.”
Armoede moet structureel worden bestreden op alle beleidsniveaus (Vlaams, federaal, Europees, mondiaal). Dit moet volgens hen verder gaan dan symptoombestrijding en gericht zijn op het bieden van gelijke kansen voor iedereen, ongeacht hun achtergrond.

Sommige jongeren in het participatietraject van KeKi vroegen **aandacht voor de digitale kloof**, voor het feit dat niet alle jongeren een laptop en Smartphone bezitten. Dit zien we niet vertaald in het JKP, dus we hopen dat dit in het Vlaams Armoedepan wordt aangepakt.

Actieplan tot preventie en bestrijding van dak- en thuisloosheid

De aanpak van dak- en thuisloosheid komt in verschillende acties van het JKP aan bod en dat vinden we een heel goede zaak. Ook de link met jeugdhulp wordt gelegd. Gezien zowel Wonen als Jeugd bevoegdheden zijn van dezelfde minister, hebben we er goede hoop op dat deze legislatuur stappen vooruit kunnen worden gezet.

Maar een specifieke groep van kinderen is meer en meer de dupe van de wooncrisis, en dat zijn gezinnen met **kinderen op de vlucht die het opvangcentrum moeten verlaten** eens ze de erkenning als vluchteling hebben gekregen. Ironisch genoeg gaat deze erkenning vandaag vaak gepaard met het enorme probleem dat ze ondervinden bij het zoeken naar een eigen woning. Niet beschikbaar, niet betaalbaar, ze vinden hun weg niet en zijn de taal nog niet machtig. Mogelijk worden ze ook met discriminatie op de woonmarkt geconfronteerd.

De jongeren van het opvangcentrum gaven aan dat voor jongeren die een verblijfsvergunning krijgen, het vinden van een woning buiten het opvangcentrum een enorme uitdaging is.

We krijgen via onze klachtenlijn steeds meer meldingen waarbij **ook lokale sociale diensten niet meer (kunnen) helpen om onderdak te vinden voor vluchtelingengezinnen met kinderen**. We vragen

nadrukkelijk om een gerichte oplossing voor deze groep in het actieplan ter preventie en bestrijding van dak- en thuisloosheid.

5. Bruggen naar lokaal beleid niet te vrijblijvend

Binnen elk van de prioriteiten worden linken gelegd naar het lokaal beleid. Vlaanderen neemt daarin een ondersteunende en stimulerende rol op. Dat is goed, maar wij vragen dat lokale besturen explicieter worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid om lokaal kinderrechten te realiseren. Een voorbeeld is de actie rond lokale jeugdraden. Lokale besturen zijn verplicht om een jeugdraad op te richten, maar niet elk lokaal bestuur doet dat of doet dat op een goede manier. We vragen de bevoegde ministers om de lokale besturen daarop aan te spreken als ze dit niet doen, en niet enkel te meten en begeleiding te voorzien, zonder enige stok achter de deur.

Lokale besturen moeten niet alleen maar meewerken aan de realisatie van kinderrechten als ze beslissen dit te doen en intekenen op projectoproepen. Integendeel. Als de Vlaamse regering bepaalde onderdelen van het beleid delegeert aan de lokale besturen is zij nog steeds ervoor verantwoordelijk dat deze lokale besturen het Kinderrechtenverdrag naleven. Kinderrechten ten volle nastreven is geen beleidsoptie voor lokale besturen, maar een plicht. Dit staat ook zo in het vijfde Algemeen Commentaar bij het Kinderrechtenverdrag⁴.

6. Bedenkingen bij de voorgestelde acties

6.1. Goed in je vel

Binnen deze prioriteit wordt ingezet op drie pijlers: aanpak van pesten, vragen van hulp vergemakkelijken en digitaal welzijn vergroten. Dat zijn voor ons logische en duidelijke keuzes, die alle drie kaders en een preventieve aanpak van mentale gezondheidsproblemen en sensibilisering. Sommige extra kwetsbare groepen worden expliciet benoemd, wat goed is. Het gaat dan bv. om de LGBTI+ kinderen en jongeren en meisjes (bij suïcidepreventie).

We vinden het goed dat veel aandacht gaat naar de **problematiek van pesten**. Al zit er misschien wel een tegenstrijdigheid en overlap in actie 3, die stelt dat er al veel methodieken door het Netwerk Kies Kleur Tegen Pesten worden ontsloten, en actie 8, die methodieken wil ontwikkelen en goede praktijken wil ontsluiten. We zien in ons werk op de klachtenlijn dat er al veel bestaat maar dat het nog te vrijblijvend is voor scholen om er sterk op in te zetten en dat wat er bestaat aan effectieve methodieken en tools onvoldoende gekend is.

Ook de jongeren in het participatietraject haalden de problematiek aan:

Volgens veel jongeren blijft pesten een groot probleem. Ze vinden dat **scholen vaak niet ingrijpen of niet weten hoe ze dit moeten aanpakken**.

⁴ Het vijfde algemene commentaar van het Comité voor de Rechten van het Kind richt zich op de algemene maatregelen van implementatie van het Kinderrechtenverdrag. In paragraaf 40 benadrukt het Comité dat decentralisatie van overheidsfuncties en -diensten de verantwoordelijkheden van de staatspartijen onder het Verdrag niet vermindert. Staten blijven verantwoordelijk voor de naleving van het Kinderrechtenverdrag, ongeacht hoe bevoegdheden verdeeld of gedelegeerd worden aan lokale of regionale overheden.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2F2003%2F5&Lang=en

Actie 4 is de opstart van een **participatietraject digitaal welzijn** bij kinderen en jongeren. We vinden het goed dat kinderen en jongeren worden betrokken bij het beleid. Het doel van deze actie is echter onduidelijk. Participatie met jongeren moet serieus genomen worden en mag geen schijnparticipatie zijn. Daarnaast is de Vlaamse Jeugdraad volop bezig met een traject dat precies hierover gaat. Zij bevraagden in samenwerking met Artevelde Hogeschool duizenden jongeren over hun digitale leefwereld en gaan op basis hiervan door met hun onderzoek. We vragen dan ook dit werk mee te nemen in het verder vormgeven van deze actie.

Actie 10 gaat over **digitale weerbaarheid**. Ook daar kunnen naast de bevindingen van KeKi in kader van de directe participatie van kinderen en jongeren aan dit JKP, en de bevindingen van de VJR worden gebruikt.

Veel jongeren waren bezorgd over het feit dat veel kinderen en jongeren veel tijd op hun gsm en sociale media doorbrengen – soms in de mate van verslaving – en dat sociale media een grote invloed hebben op kinderen en jongeren.

Binnen of buiten de contouren van het JKP: het is wel **duidelijk dat de digitale leefwereld van kinderen en jongeren de komende jaren veel aandacht heeft**. Voor meer details verwijzen we hier naar ons advies van 4 juni jl., “Kinderen hebben recht op een veilige digitale leefwereld”⁵.

Leg de brug tussen welzijn en onderwijs

Actie 5 gaat over samenwerking tussen jeugdwerk en jeugdhulp. Dat is prima. Maar we vinden het wel een gemiste kans dat er linken worden gelegd tussen jeugdhulp en jeugdwerk, maar niet tussen jeugdhulp en onderwijs om het vragen van hulp te vergemakkelijken. Scholen en CLB's zijn de ideale partner in het verhogen van het mentaal welzijn van kinderen en jongeren. Daarmee bedoelen we niet de schoolmedewerkers, maar wel de school als locatie waar externe diensten aanwezig kunnen zijn, zoals brugfiguren of psychologen. Beter samenwerken en vertrouwen op elkaars expertise is cruciaal om een brug te slaan tussen onderwijs en welzijn⁶. Het is jammer dat hier niet meer op werd ingezet.

Ook de jongeren van Cachet gaven aan in het participatietraject dat de afstemming tussen jeugdhulp en onderwijs echt wel beter moet:

De jongeren van Cachet gaven aan dat het onderwijssysteem niet is afgestemd op de behoeften van kinderen en jongeren uit de jeugdzorg. Ze gaven aan dat veel jongeren die in een jeugdinstelling verblijven hun diploma vaak niet behalen. Volgens een jongere krijg je in de instelling steeds minder kansen wat het nog moeilijker maakt om je diploma te behalen en werk te vinden. Dit vergroot de kans op armoede.

Het is van groot belang dat scholen een inclusieve en veilige omgeving creëren waar alle leerlingen zichzelf kunnen zijn. Zo'n omgeving helpt niet alleen om ongelijkheid en discriminatie tegen te gaan, maar ook om het welzijn en de toekomstkansen van alle kinderen en jongeren te bevorderen.

Besteed meer aandacht aan het welzijn van kinderen op de vlucht

Kinderen op de vlucht maken ingrijpende gebeurtenissen mee, zowel voor, tijdens als na hun vlucht. Ze moeten in een nieuwe, vaak onzekere omgeving hun leven opnieuw opbouwen. Helaas is er voor die kinderen een groot tekort aan psychologische hulp. We zien in dit JKP ook geen acties die daaraan tegemoet komen. De ondersteuning van vluchtelingen valt onder zowel federale als Vlaamse

⁵ <https://www.kinderrechten.be/advies/kinderen-hebben-recht-op-een-veilige-digitale-leefwereld>

⁶ Zie ook ons memorandum: <https://www.kinderrechten.be/advies/memorandum-2024-als-kinderrechten-een-prioriteit-worden-in-vlaanderen-belgie-en-europa-wint>

bevoegdheden. Daarom is nauwe samenwerking tussen die beleidsniveaus van groot belang om die kwetsbare kinderen de hulp te bieden die ze nodig hebben. Voor de doelgroep van kinderen die in opvangcentra verblijven worden allerlei basisbehoeften niet ingevuld. Dan gaat het over voldoende individuele begeleiding op maat, medische en psychologische zorg, ondersteuning om te werken voor school, ... We zien dat medewerkers van asielcentra hard hun best doen maar de tijd en middelen vaak ontbreken. We missen in dit JKP acties die tegemoet komen aan de noden van deze zeer kwetsbare groep.

6.2. Ruimte om jong te zijn

Deze prioriteit zet in op de pijlers publieke ruimte, zelfstandig verplaatsen en klimaatrechtvaardigheid. Drie logische keuzes die nog eens aantonen hoe het loont dat de jeugdsector degelijk werd betrokken in de aanloop naar dit plan en de gekozen prioriteiten.

We vinden het heel positief dat de stem van kinderen en jongeren formeel gaat meegenomen worden in de opmaak van het Vlaamse Omgevings- en Klimaatbeleid. Het is iets waar we al langer vragende partij in zijn, en wat ook op de Kinderrechtendag in het Vlaams parlement op 19 november 2021⁷ een duidelijke vraag was van de aanwezige jongeren. Klimaat is een thema waar kinderen en jongeren echt van wakker liggen. De participatiecirkel die door KeKi werd ontwikkeld zal binnen dit beleidsdomein voor het eerst worden toegepast en **we hopen dat deze tegen de volgende legislatuur in elk van de andere beleidsdomeinen zijn intrede doet**. Dat zou een hele stap vooruit zijn in de participatie van jongeren aan het Vlaams beleid.

Ook de aandacht voor buiten spelen en buiten hangen verwelkomen we. Na het project Hangmakers van Bataljong, is het tijd om dit materiaal verder ingang te doen vinden en te verspreiden. Er is ook aandacht voor netwerking en expertisedeling tussen lokale besturen en er wordt ondersteuning voor hen voorzien.

We zijn blij dat het JKP een extra drijfveer biedt om de **kindnorm in het verkeer** verder te concretiseren. Verkeer, mobiliteit, luchtvervuiling en de impact van dit alles op de gezondheid, zijn thema's die ook duidelijk naar voor kwamen uit wat jongeren in hun resolutie over mobiliteit schreven op de Kinderrechtendag.

Wat we missen onder deze prioriteit is **actie rond betaalbaar en betrouwbaar openbaar vervoer**. Ook in het directe participatietraject werden hierrond pijnpunten benoemd:

Heel veel jongeren gaven aan dat openbaar vervoer steeds duurder wordt terwijl de kwaliteit van de dienstverlening naar omlaag gaat. De onbetrouwbare dienstverlening en verbindingen maakt het soms moeilijk om op school, het werk of activiteiten te geraken.

We vinden het sterk dat de minister in het actieplan stelt "We erkennen, ondersteunen en versterken het engagement, actorschap en ondernemerschap van kinderen en jongeren rond klimaat". Dit is wel eens anders geweest. Ook de aandacht voor natuur- en milieu-educatie is niet vergeten. Alles bij elkaar is deze prioriteit heel holistisch ingevuld, wat we positief vinden.

6.3. De weg naar volwassenheid

We vinden het positief dat deze prioriteit **focust op een aantal doelgroepen met grote noden**: jongeren in (dreigende) dak- en thuisloosheid, jongeren met een handicap, niet-begeleide minderjarigen,

⁷ <https://www.kinderrechten.be/project/kinderrechtendag>

jongeren in een NEET-situatie en ook jongeren in de jeugdhulp. Voor hen zijn de knelpunten in de overgang naar volwassenheid vaak nog scherper en complexer dan voor andere jongeren.

We zijn zeer blij met de actie 4 “**Monitoring en evaluatie van de wachttijd voor sociale huurwoningen**”. In ons advies ‘Hoe lang nog?’⁸, kaartten we de onevenredig lange wachttijd voor grote gezinnen aan. We vinden het goed dat de minister zicht wil krijgen op de verschillen tussen de woonmaatschappijen, de knelpunten binnen het huidige instrumentarium en mogelijkheden tot bijsturing wil onderzoeken. Naar aanleiding van het onderzoek dat we zelf deden voor het advies, had het Kinderrechtencommissariaat al een constructief overleg met Initia, de koepel van woonmaatschappijen, om mogelijkheden tot verbetering te onderzoeken. We denken hier graag verder samen over na.

Ook de aandacht voor de **samenwerking tussen jeugdhulp en wonen**, die onder de vorige actie en in de actie 6 “Jongerenperspectief in het Housing First principe” worden aangestipt, vinden we een zeer goede zaak.

We zijn ook tevreden met het voornemen van de minister voor onderwijs om de drempels tot **flexibele leerwegen**, zoals duaal leren, EVC-trajecten, groeitrajecten en instapmogelijkheden te verlagen (actie 8). Heel wat jongeren hebben nood aan alternatieve leerwegen.

6.4. Samenleven in solidariteit

Actie 1 binnen deze prioriteit heeft aandacht voor de vrije tijd van kinderen in armoede en kinderen met een handicap. Het is goed dat hier specifiek wordt op ingezet. Deze kinderen ervaren elk hun eigen hoge drempels om hun vrije tijd in te vullen. Een veilige buitenspeelruimte voor deze groepen is cruciaal. Vrijtijdsaanbod voor kinderen in armoede is ook een thema dat duidelijk door kinderen en jongeren zelf in het participatietraject naar voor is geschoven.

Het is goed dat deze prioriteit actief burgerschap centraal stelt. Kwalitatieve jeugdinformatie, zoals aangegeven in actie 3, is daar zeker een belangrijke voorwaarde voor. De aandacht voor kinderrechteneducatie onder deze prioriteit stemt ons tevreden. Een verankering van **kinderrechten in de minimumdoelstellingen van het lager onderwijs** is een goede eerste stap. Maar we zijn zeer tevreden over de inzet op het versterken van het **bewustzijn van hun rechten bij kinderen en jongeren in jeugdhulpvoorzieningen en bij niet-begeleide minderjarigen**.

Actie 6 zet in op de **versterking van de lokale jeugdraden**. In de slotbeschouwingen van het VN-Kinderrechtencomité staat dat kinderen vooral in kwetsbare situaties actief betrokken moeten worden bij lokale openbare raadplegingen, zodat hun mening impact heeft op het lokaal beleid. Deze actie, ie flankerende trajecten voor kinderen en jongeren in kwetsbare situaties zal opstarten, komt hier echt aan tegemoet.

Actie 7 wil integratie bevorderen binnen de vrije tijd. Dit is zeker belangrijk, maar zoals we bij het begin van dit advies al aangaven, geven jongeren aan veelvuldig met discriminatie en racisme geconfronteerd te worden. Acties hierrond zijn dus zeker nodig in andere levensdomeinen ook. We haalden onderwijs al aan, wonen ook, maar ook over online haatspraak vinden we in het JKP niet echt iets terug. We dringen erop aan dit laatste zeker op te nemen in andere plannen of meer regulier beleid.

Thema's als diversiteit en discriminatie waren veelbesproken tijdens de workshops. Het zijn zaken die leven, waarmee alle doelgroepen (veelvuldig) te maken krijgen. Ze hadden er dan ook heel wat

⁸ <https://www.kinderrechten.be/advies/hoelang-nog-kinderen-uit-grotere-gezinnen-bengelen-onderaan-op-de-wachttijd-voor-een>

over te vertellen, aan de hand van concrete voorbeelden, maar ook suggesties.

7. Olifanten in de kamer: ontbrekende bouwstenen binnen het reguliere beleid

Het JKP heeft als doel het realiseren en versterken van de rechten, kansen en leefkwaliteit van alle kinderen en jongeren (0–30 jaar) in Vlaanderen en Brussel, doorheen alle beleidsdomeinen.

Voor ons moet een jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan antwoorden op situaties waarin kinderrechten in Vlaanderen niet of niet genoeg gegarandeerd zijn. Waar het huidige beleid er nog te weinig in slaagt kinderrechten voor elk kind te realiseren, waar de extra mile nodig is, daar moet het jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan het verschil maken. De grootste manco's voor de garantie van kinderrechten in Vlaanderen, signaleerden we onlangs nog in ons memorandum voor de verkiezingen van 2024.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het cruciaal dat een jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan inspeelt op situaties waarin kinderrechten in Vlaanderen nog niet of nog niet genoeg beschermd worden.

Decretaal gezien moet het JKP immers invulling geven aan kinderrechten en in het bijzonder aan de slotbeschouwingen van het Comité voor de Rechten van het Kind.

In de inleiding lezen we dat het voorliggend ontwerp voor JKP het reguliere beleid zo veel als mogelijk overstijgt. We begrijpen waar dit vandaan komt. De grote bouwstenen voor een kindvriendelijk beleid zouden sowieso in regulier beleid moeten zitten: een goed onderwijsbeleid, goed gezondheid- en welzijnsbeleid, een woonbeleid dat aan de noden van kinderen tegemoetkomt, een milieu- en klimaatbeleid dat de specifieke kwetsbaarheden, vragen, noden en belangen van kinderen incorporeert, en ga zo maar door. Daar bovenop komt dan een (belangrijke!) saus van jeugd- en kinderrechtenbeleid dat deze verschillende domeinen transversaal op elkaar afstemt, met elkaar doet praten, dat projecten in niches tussen beleidsdomeinen organiseert of verbindingen legt. Zoals in het JKP zelf wordt vermeld: transversale plannen dienen een impact te kunnen realiseren bovenop regulier beleid.

Maar wat als het regulier beleid kinderrechten niet genoeg in rekening neemt? Wat als goede bestaande maatregelen in het regulier beleid worden afgebouwd? Of reeds lang bestaande noden nog steeds niet genoeg aandacht en middelen krijgen? We zijn ongerust over een aantal domeinen en thema's die volgens ons heel relevant zijn om kinderrechten in Vlaanderen te realiseren, maar die momenteel niet genoeg aandacht krijgen in het JKP, noch in de bewuste beleidsdomeinen. Ook daarvoor vragen we beleidsactie.

7.1. Laat de brugfiguren niet vallen

De Vlaamse Regering zal de projectsubsidies voor brugfiguren niet verlengen. 138 gemeenten kregen de voorbije beleidsperiode een projectsubsidie via het Plan Samenleven. Zowel wetenschappelijk onderzoek⁹ als armoedeorganisaties als schooldirecteuren (in een OVSG bevraging¹⁰) zijn overtuigd van het belang en het nut van brugfiguren. In ons advies over de beleidsnota Onderwijs en Vorming (2024-

⁹ Een onderzoek vanuit OVSG (<https://www.ovsg.be/persberichten/dankzij-brugfiguur-kan-leraar-focussen-op-lesgeven>) toont concrete effecten van de inzet van brugfiguren:

- 70 % van de scholen rapporteerde dat ouders makkelijker bereikbaar zijn via telefoon/mail.
- 67 % zag meer ouderparticipatie bij oudercontacten.
- 41 % meldt minder onwettige afwezigheid onder leerlingen.
- Ook verloopt het betalen van schoolfacturen vlotter (49 %) en stijgt de ondersteuning voor welzijn, vrijetijdsbesteding, huiswerkbegeleiding enz.

¹⁰ <https://www.ovsg.be/persberichten/dankzij-brugfiguur-kan-leraar-focussen-op-lesgeven>

2029) en in ons onderwijsdossier dat dit jaar wordt voorgesteld, benadrukken we dat scholen de mogelijkheid moeten krijgen om hulpbehoevende ouders rechtstreeks in contact te brengen met brugfiguren. Ook in het advies rond gezonde schoolmaatregelen brachten we het belang van brugfiguren die preventief en outreachend werken ter sprake. Brugfiguren hebben een groot potentieel in buurten, scholen en kinderopvangvoorzieningen waar een armoedeprobleem aanwezig is. Ze zijn onmisbaar om signalen van armoede op een veilige en vertrouwensvolle manier op te vangen en om praktische hindernissen bij ouders weg te nemen.

7.2. Werk de wachtlijsten in de hulpverlening weg

Heel veel jongeren gaven aan dat de jeugdhulpverlening ontoegankelijk is: lange wachtlijsten en -tijden (zelfs als ze ernaar worden doorverwezen), niet betaalbaar (voor mensen in armoede), onvoldoende op maat [...]

Het is zeker goed dat in het JKP gewerkt wordt aan het vergemakkelijken van hulp vragen voor kinderen en jongeren. En dat het preventieve hulpaanbod beter bekend raakt. Maar daar tegenover staat dat vele diensten werken met wachtlijsten. De meldingen op onze klachtenlijn over jongeren die maanden tot jaren moeten wachten op gepaste hulp, blijven binnenstromen en het aantal vermindert niet. De wachtlijsten zaaien niet alleen frustratie en onzekerheid, vaak verergeren ze de problemen nog. Er zijn lange wachtlijsten voor diagnosestelling, voor gespecialiseerde hulpverlening, voor een plekje in het bijzonder onderwijs, zelfs een melding bij het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling kan maanden tot een half jaar “in wacht” staan.

7.3. Pak de tekorten in het onderwijs aan

Veel jongeren van het opvangcentrum gaven aan dat er een tekort is aan OKAN-klassen en dat deze niet toegankelijk zijn voor jongeren die analfabeet zijn. Daarnaast gaf een jongere aan enkel een certificaat geen diploma te krijgen omdat hij nog geen verblijfsdocumenten had, wat het dan weer moeilijker maakt om werk te vinden.

Over het algemeen lijkt onderwijs niet erg aanwezig binnen het JKP. Er zijn daar nochtans wel wat uitdagingen. We kregen de laatste jaren verschillende meldingen over plaatsgebrek in de onthaalklassen voor anderstalige nieuwkomers, maar ook in het buitengewoon onderwijs op alle niveaus, de B-stroom en de arbeidsmarktgerichte finaliteit. Dat tekort aan plaatsen zorgt dat veel kinderen en jongeren te lang geen toegang krijgen tot hun recht op onderwijs. Wij vinden het onaanvaardbaar dat een gebrek aan aanbod die kinderen en jongeren uitsluit van onderwijs.

Daarnaast gaven enkele jongeren aan dat de aandacht en begeleiding voor kinderen en jongeren met een beperking ondermaats blijft. Ze gaven aan dat er nood is aan meer beroepskrachten én aandacht voor diversiteit in de ondersteuning.

Voor ons gaat er ook **te weinig aandacht naar de blijvende ongelijkheid van kansen in het onderwijs.** Het VN-Kinderrechtencomité maakt zich grote zorgen over de belemmeringen die kinderen uit sociaal en economisch kwetsbare gezinnen en kinderen met een migratieachtergrond ervaren bij de toegang tot kwaliteitsonderwijs. We vragen ook dat elke leerling in het middelbaar onderwijs toegang krijgt tot het nodige lesmateriaal en dat geen enkele leerling in het basis- en secundair onderwijs uitgesloten wordt van schoolactiviteiten om financiële redenen.

Ook **participatie van kinderen en jongeren binnen de onderwijssector** kan volgens ons versterking gebruiken.

7.4. Zorg voor betaalbaar en betrouwbaar openbaar vervoer voor jongeren

Zie pagina 8 van dit advies, 6.2 ruimte om jong te zijn.

7.5. Garandeer de rechten van kinderen met een handicap

Kinderen met een beperking hebben **recht op alle kinderrechten**, net zoals ieder ander kind, maar **hebben bovendien extra zorg en ondersteuning nodig** om die rechten werkelijk te kunnen uitoefenen. Kinderen met een handicap hebben buiten dit JKP aandacht nodig in structureel beleid. En daar zijn nog heel wat uitdagingen. Het VN-Comité vraagt kortere wachttijden voor persoonlijke assistentiebudgetten en inclusiever onderwijs. Ook op vlak van mobiliteit, ondersteuning in hun specifieke gezondheidsnoden en participatie aan de maatschappij in al haar vormen zijn er voor deze specifieke groep nog een groot aantal noden te ledigen.

8. Ga op dit sterke, participatieve elan verder in de uitvoering en evaluatie van het JKP

Realiseer wat in het plan staat, pak de hiaten aan, en dit is een sterk internationaal beleidsvoorbeeld.

Evalueer de impact van het jeugd- en kinderrechtenbeleid, stuur bij als dat nodig is en blijf kinderrechten monitoren. Aan de uitwerking van het JKP moeten ook indicatoren worden gekoppeld. In de beleidsnota lazen we dat er per prioriteit een groot impactonderzoek zal komen. We vinden dat een goede piste en hopen dat de resultaten van monitoring, evaluatie en onderzoek en participatietrajecten regelmatig gebruikt worden om de plannen bij te sturen en te verbeteren. We vragen ook specifieke aandacht voor de monitoring van kindvriendelijk beleid en de impact ervan op lokaal niveau.